

În căutarea echilibrului dintre exercițiul dreptului la viață privată și cel al libertății de exprimare

Rezumat:

Gabriel Liiceanu afirma că „libertatea umană se interpretează într-un mănunchi de limite care sunt condiția exercițiului ei”¹, ceea ce înseamnă că libertatea are sens numai în condițiile existenței limitei, a unor coordonate de care depinde. De asemenea, doctrina juridică a reținut că în raporturile dintre titularii de drepturi „libertatea unuia se oprește acolo unde începe a celuilalt, deoarece condiția inerentă persoanei este relația ei cu alții.”²

Exercitarea drepturilor și libertăților fundamentale nu trebuie să contravină ordinii existente în viața socială care presupune toleranță și respect reciproc între subiectele care participă la relațiile sociale.

Reglementările legislative trebuie să realizeze un echilibru între interesele individuale și interesul public și totodată să garanteze drepturile și libertățile fundamentale în situațiile în care s-ar putea limita sau restrânge exercițiul acestora. De asemenea, trebuie să asigure protecție individului contra intereselor arbitrare ale statului în exercitarea drepturilor și libertăților sale.³ Așadar, limitele aduse drepturilor și libertăților fundamentale trebuie să fie adecvate unui scop legitim. Raportat la tema acestei lucrări, scopul legitim al restrângerii libertății de exprimare este protecția drepturilor altora, mai

¹ Liiceanu G., *Despre Limită*, Ed.Humanitas, București, 2004, p.11.

² Deleanu I., *Drept constituțional și instituții politice*, Ed.Europa Nova, București, 1996, vol.I, p.269-270.

³ Muraru I., *Protecția constituțională a libertăților de opinie*, Ed. Lumina-Lex, București, 1999, p.16-17.

precis, dreptul la viață privată, însă restrângerea nu trebuie să lipsească de conținut dreptul însuși, ci să garanteze exercitarea acestuia în asemenea condiții.

Odată cu intrarea în vigoare a Noului Cod Penal la 1 februarie 2014, în România, s-a renunțat la incriminarea infracțiunilor de insultă și calomnie. Totodată, a fost activată o nouă reglementare, respectiv cea a „violării vieții private” (art.226 C.pen.). În mod cert, incriminarea acestei infracțiuni și, implicit, preocuparea legiuitorului român pentru protejarea intimității fiecărei persoane este o necesitate pentru România, aceasta reprezentând, nu numai adaptarea la legislația europeană, ci și un pas important spre o civilizație democratică. Această nouă infracțiune este o garanție în plus privind apărarea individului împotriva oricărei ingerințe arbitrare din partea puterii publice sau a altcuiva. În acest mod, legislația noastră se pune de acord cu cea europeană, mai precis cu textul Declarației Universale a Drepturilor Omului, respectiv art. 8 al Convenției Europene a Drepturilor Omului.

La o primă vedere, am putea spune că, prin această nouă reglementare, se acordă o protecție sporită dreptului la intimitate și, cel puțin teoretic, statul nostru a rezolvat problema conflictului dintre libertatea de exprimare și dreptul la viață privată, preferându-l pe cel din urmă. Vom vedea însă cu timpul care este direcția aleasă de practică și în ce măsură se realizează jurisprudenței europene. Tocmai de aceea, lucrarea urmărește să vină în întâmpinarea posibilelor dificultăți din practică și își propune a fi un suport pentru specialiștii în domeniu, dornici să cunoască o serie de implicații pe care le poate avea decizia de a favoriza unul dintre cele două drepturi concurente în detrimentul celuilalt.

Astfel, principalul obiectiv al lucrării de față este acela de a obliga un răspuns la întrebarea: *în ce condiții se poate menține un raport rațional, de justă măsură între exercițiul dreptului la viață privată și cel al libertății de exprimare?*

Partea I își propune să reafirme importanța deosebită a celor două drepturi într-o societate democratică. Protecția care trebuie acordată libertății de exprimare și dreptului la viață privată se justifică prin conținutul fiecăruia dintre cele două drepturi concurente. Însă, interpretarea dinamică a libertății de exprimare și a dreptului la respectarea vieții private și de familie antrenează extinderea aplicabilității celor două norme și, în consecință, a sferei de aplicare a drepturilor.

Făcând apel la conținut, direcția consacrată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, dar și de instanțele interne a fost în sensul protejării libertății de exprimare, ca și fundament al societății democratice, al acordării unei sfere largi de protecție și, când este cazul, al limitării acesteia prin prisma protecției drepturilor altora, fără a neglija, nicio clipă, rațiunea pentru care libertatea de exprimare a cunoscut o consacrare legislativă (**Titlul I**).

Capitolul I relevă faptul că încă de la începuturile afirmării dreptului la liberă exprimare, s-a furnizat o perspectivă de valoare locului ocupat de libertatea de exprimare în interiorul sistemului juridic. O privire atentă asupra fundamentelor teoretice și juridice ale consacrării normative a libertății de exprimare dezvăluie importanța acestui drept pentru om, ca individ și ca cetățean.

Mai întâi, libertatea de exprimare a fost privită de teoreticienii dreptului natural ca un drept absolut întrucât făcea parte din mănunchiul de drepturi pe care omul îl dobânda de la natură prin simplul fapt al nașterii. Într-adevăr, sub pretextul libertății de exprimare, s-a revendicat implicit o libertate fără legi

sau limite, o libertate de a vorbi, de a scrie și de a acționa pe principiul că «totul este permis»⁴. Rațiunea afirmării unui drept la liberă exprimare a constat în dorința omului de avea și de a comunica liber o opinie. Iar această aspirație a sa a antrenat delirul unor revoluții nefericite, culminând cu adoptarea, inițial, a Declarației de Independență în SUA din 1776, iar, apoi, a Declarației franceze a drepturilor omului și ale cetățeanului din 1789.

Odată cu revolta pozitivismului tendința a fost de a considera că nu există un drept superior statului și s-a încercat consacrarea drepturilor naturale prin norme de drept⁵.

Consacrarea unui drept fundamental la liberă exprimare nu echivalează însă cu afirmarea unui drept superior și absolut. Deseori, necesitățile vieții sociale sau respectul drepturilor celorlalte persoane fac inevitabilă restrângerea acestei libertăți.

Ce-i drept, în doctrina și jurisprudența Statelor Unite ale Americii libertatea de exprimare ocupă cea mai înaltă poziție (*primary right*) față de alte drepturi fundamentale, dispoziția din Primul Amendament (First Amendment) conferindu-i o protecție fără precedent⁶. Tendința de a privilegia libertatea de exprimare în mănunchiul de drepturi, deopotrivă protejate de lege, se regăsește uneori și în jurisprudența europeană. Astfel, Consiliul Constituțional francez a calificat libertatea de exprimare ca fiind „libertate de prim rang” (*liberté de premier rang*), după ce o consacrase ca și garanție esențială a respectului

⁴ Polin R., *Vérités et libertés - Essai sur la liberté d'expression*, PUF, coll. Questions, 2000, p.5.

⁵ Dănișor D.C., *Drept constituțional și instituții politice*, Volumul I, Teoria generală, Ed. Sitech, Craiova, 2006, p.606.

⁶ Moldovan C., *Valoarea constituțională a libertății de exprimare în doctrina și jurisprudența din Statele Unite ale Americii*, Revista de Drept public, nr.4/2010, Ed. C.H.Beck, p.99.

celorlalte drepturi și libertăți ale suveranității naționale⁷. De asemenea, Curtea Constituțională din Germania a recunoscut supremația libertății de exprimare în rândul celorlalte drepturi și libertăți, considerând-o „absolut fundamentală”⁸. Dar prin acordarea unei poziții privilegiate, libertatea de exprimare nu capătă o valoare superioară, și cu atât mai mult, nu una absolută.

Caracterul de drept superior, atașat uneori libertății de exprimare, este justificat, în general, de importanța acordată acesteia într-o societate democratică. Tocmai de aceea, libertatea de exprimare se bucură de o amplă protecție internațională printr-o de o serie de instrumente juridice precum: Declarația Universală a Drepturilor Omului (art.19), Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (art.19), Convenția americană a drepturilor omului (art.13), Convenția europeană a drepturilor omului (art.10), Constituțiile statelor etc.

Dar o astfel de interpretare nu trebuie să ducă la concluzia că libertatea de exprimare este absolută și că ea poate fi exercitată dincolo de orice limite și de lege. Libertatea de exprimare este limitată în mod obligatoriu de necesitatea asigurării respectului celorlalte drepturi și interese ale subiecților sau de diverse interese publice, protejate prin Constituție sau legi.

O sinteză a textelor tuturor actelor internaționale care reglementează libertatea de exprimare conduce la concluzia că regimul de principiu al restricțiilor aduse libertății de expresie păstrează, de regulă, aceleași elemente: ingerința să fie prevăzută de lege, ingerința să urmărească un scop legitim,

⁷ C.C. 84-181 D.C. 10-11 octombrie 1984, RJC I-199, §37 în Pech L., *La liberté d'expression et sa limitation. Les enseignements de l'expérience américaine au regard d'expériences européennes (Allemagne, France et Convention européenne des droits de l'homme)*, Les Presses Universitaires de la Faculté de Droit de Clermont-Ferrand L.G.D.J., 2003, p. 17.

⁸ BverfGe 7, 198, p.208 în Pech L., *op.cit.*, p. 17.

ingerința să fie considerată o măsură necesară, ingerința să fie proporțională cu scopul urmărit (**Capitolul al II-lea**).

Indiferent de textul juridic care o consacră, este unanim recunoscută importanța politică și socială cu totul deosebită a libertății de expresie. Curtea europeană a drepturilor omului a subliniat pentru prima dată «statutul» special al libertății de exprimare în cauza *Handyside c. Regatului Unit*, fiind reafirmat apoi constant în toate cauzele subsecvente în materie. Astfel, ea este fundamentul esențial al unei societăți democratice și una din condițiile primordiale ale progresului și împlinirii fiecăruia⁹. Libertatea de exprimare nu este numai o piatră de temelie a democrației¹⁰, dar și o condiție prealabilă pentru exercitarea altor drepturi și libertăți consacrate de Convenție: libertatea corespondenței (art.8), libertatea de gândire, de convingere, de religie (art.9), libertatea de întrunire și asociere (art.11).

Libertatea de exprimare cuprinde, în sine, două libertăți: libertatea de opinie și libertatea de informare. Nu putem să gândim libertatea de exprimare fără a lua în considerare, în prealabil, libertatea de opinie, aceasta din urmă reprezentând o manifestare exterioară a celei dintâi. Libertatea de opinie garantează că nimeni nu poate fi urmărit sau condamnat pentru opiniile sale, deoarece, posibilitatea fiecăruia de a avea și de a exprima o opinie, fie ea minoritară sau chiar șocantă, este o componentă esențială a oricărei societăți democratice. Dar poate și mai importantă este libertatea de informare, dovadă stând seria de cauze din jurisprudența CEDO prin intermediul cărora s-a solicitat în mod constant respectarea sa.

Libertatea de informare sau dreptul publicului de a fi informat nu este una absolută, fiind susceptibilă de limite ce decurg din necesitatea asumării a

⁹ Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *Handyside c/ Regatului Unit*, precitată, §49.

¹⁰ *Ibidem*.

unei responsabilități pentru orice activitate care ar avea potențialul de a aduce atingere drepturilor altora. În baza acestei libertăți, presa are nu numai dreptul, ci și obligația de a prezenta informații de interes public conform dreptului publicului de a primi aceste informații, mai ales când privesc „chestiuni politice, inclusiv cele care divid societatea, dar și cele care prezintă justiția”¹¹. O informație de interes public trebuie să atragă atenția publicului cu privire la interesele sale generale, într-un context social existent la un moment dat, precum și la modul în care acestea pot fi satisfăcute. Dar când informațiile furnizate constituie doar afirmații cu caracter personal sau intim, ce au ca unic scop *alimentarea* publicului avid după senzațional, restrângerea libertății de informare apare ca fiind justificată. Cu toate acestea, „o informație devine legitimă, chiar dacă poartă asupra vieții private, dacă ea este utilă interesului general, cu condiția de a nu aduce atingere demnității umane”¹².

Îi revine presei datoria să distingă între fapte și judecăți de valoare, dar și între informații de interes public și informații cu caracter personal, astfel încât să asigure dezbateră publică asupra unor subiecte de interes general, în baza rolului său de garant al democrației (**Capitolul al III-lea**).

În **Titlul II** încercăm să stabilim conținutul dreptului la viață privată, urmărind modul în care acesta s-a conturat de-a lungul timpului, fiind influențat de amplele dezbateri doctrinare, dar și de efortul creator al jurisprudenței.

Dreptul la viață privată se află într-un tandem tensionat cu libertatea de exprimare încă de la momentul afirmării existenței unei sfere intime a

¹¹ Tănase A.-R., *Noul Cod Civil. Persoana fizică. Despre familie (art. 1-186, art. 252-534). Comentarii și explicații*, Ed.C.H.Beck, București, 2012, p.94.

¹² *Idem*, p.96.

persoanei. Conceptul de „viață privată” este menționat pentru prima dată în 1890, în articolul lui Warren și Brandeis, ce a fost scris ca răspuns la evoluțiile tehnologice ale vremii, și anume fotografia și presa de senzație („yellow journalism”¹³).

Teoretizat inițial ca „dreptul de a fi lăsat în pace”¹⁴, dreptul la viață privată semnifică dreptul persoanei de a refuza publicitatea. Întrucât definiția dată era considerată precară și insuficient de clară, doctrina și jurisprudența au pornit un demers dificil de conturare a sferei private a individului, care a culminat cu recunoașterea unei valori constituționale a unui drept la viață privată¹⁵ la aproape patru decenii de la prima referire la acest concept. În pofida construcțiilor doctrinare și jurisprudențiale bogate, mai mult sau mai puțin sinuoase și controversate, la mai mult de un secol de la prima teoretizare a conceptului de „viață privată”, sfera de protecția a acestuia este încă vag delimitată, iar limitele vieții private diferă de la stat la stat și de la individ la individ (**Capitolul I**).

Laicizarea progresivă a societății a contribuit la extinderea sferei vieții private și odată cu dezvoltarea societății au apărut tot mai multe opinii asupra conținutului vieții private. Ne raliem părerii conform căreia dreptul la viață privată cuprinde „dreptul persoanei la viață intimă, personală, dreptul acesteia la viață privată socială și dreptul persoanei la un mediu înconjurător

¹³ Sau „yellow press”. **Jurnalismul galben** sau **presa galbenă** este un model de jurnalism, care prezintă știri scurte sau nu foarte bine documentate și se sprijină pe titluri atractive pentru a vinde mai multe ziare. Tehnicile pot include exagerări ale evenimentelor, scandaluri și senzationalism. Prin generalizare, noțiunea de "presă galbenă" este folosită peiorativ pentru a condamna orice formă de jurnalism, care tratează știrile în moduri neprofesionale sau neetice. http://ro.wikipedia.org/wiki/Jurnalismul_galben

¹⁴ Warren S.D., Brandeis L.D., *The Right to Privacy*, Harvard Law Review, vol. IV, nr.15, 1890.

¹⁵ A se vedea opinia lui Brandeis în cauza *Olmstead v. United States*, 277 U.S. 438 (1928), hotărâre monumentală a justiției constituționale din Statele Unite.

sănătos”¹⁶. În definitiv, definiția dată trebuie să corespundă și să fie interpretată conform realității sociale în continuă schimbare încât să se asigure o protecție reală a acestui drept (**Capitolul al II-lea**).

Inspirată de dispozițiile Legii presei (1881) și de prevederile Codului penal francez, doctrina franceză¹⁷ a fost tentată să o definească în mod negativ: tot ceea ce nu ține de viața publică a individului este de resortul vieții sale private. Ingerințele presei în viața privată a persoanelor au scos la iveală problema spațiului și, anume, dacă viața privată se poate desfășura într-un loc public sau accesibil publicului.

Reținerea unei accepțiuni generoase pentru conceptele de „liberă exprimare” și „viață privată” determină lărgirea conținutului fiecăruia dintre cele două drepturi. În condițiile date, este inevitabil ca libertatea de exprimare și dreptul la viață privată să nu interacționeze și să nu producă tensiuni, culminând deseori cu restrângerea arbitrară a exercițiului unuia sau altuia. În **Partea a II-a a tezei** urmărim să aducem în prim-plan conflictul dintre dreptul la viață privată și libertatea de exprimare și propunem o analiză detaliată a palierelor acestui conflict, precum și soluții în vederea armonizării exercițiului celor două drepturi.

Odată cu dezvoltarea societății, viața privată a devenit o piață foarte profitabilă pentru mass-media. În goana după senzațional, jurnaliștii uită de rigorile profesionale și apelează la cele mai variate metode pentru a surprinde persoanele publice în situații compromițătoare, ajungând astfel să lezeze în mod grav demnitatea, onoarea și dreptul lor la imagine. Prin urmare,

¹⁶ Bârsan C., *Convenția europeană a drepturilor omului*. Comentariu pe articole. Vol.I. Drepturi și libertăți, Ed.C.H. Beck, București, 2005, p.600.

¹⁷ Rigaux F., *La protection de la vie privée et des autres biens de la personnalité*, Paris, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, 1990, p.725.

intruziunile mass-mediei pot da naștere unui conflict, cu precădere, între libertatea presei și dreptul la imagine. Însă, coordonatele conflictului dintre dreptul la viață privată și libertatea de exprimare sunt evident mai extinse întrucât inclusiv conținutul drepturilor concurente este unul complex și se raportează la serie de factori precum natura dreptului în cauză sau a activităților implicate, scopul legitim al ingerinței, existența sau inexistența unui interes general, conținutul și forma informațiilor publicate etc (**Titlul I**).

O privire atentă asupra naturii drepturilor în conflict nu relevă foarte multe informații. Fiind considerate deopotrivă drepturi esențiale ale omului, valoric egale și condiționale, susceptibile de limitări, atât libertatea de exprimare, cât și dreptul la viață privată trebuie să beneficieze de o protecție egală și efectivă din partea statelor (**Capitolul I**).

Cu toate acestea, instanțele vor favoriza unul dintre cele două drepturi, utilizând, în principal, criteriul notorietății. O analiză comparativă a sferei intime de care se bucură persoanele publice pe cele două continente, american și european, dezvăluie și direcția adoptată de acestea în conflictul dintre exercițiul dreptului la viață privată și cel libertății de exprimare. Astfel, dacă în SUA operează o prezumție în favoarea mass-mediei potrivit căreia presa are dreptul să relateze despre acțiunile unei persoane publice bazat pe faptul că acest tip de informație reprezintă o știre *per se*, perspectiva europeană este cu totul alta și variază în funcție de statul la care ne raportăm. În principiu, tendința este de a valoriza viața privată datorită influenței CEDO. Cum noțiunea de „viață privată” continuă să se extindă în Europa, în aceeași măsură există o tot mai acută nevoie de echilibrare a exercițiului dreptului la viață privată și cel al libertății de exprimare. Curtea Europeană a Drepturilor Omului încearcă să dea o direcție comună statelor europene, defavorizând în mod constant libertatea de exprimare în fața extinderii dreptului la intimitate, mai

ales atunci când informațiile publicate vizează strict viața privată a unei persoane.

Observăm că există o diferență sensibilă care antrenează un tratament diferit. Iar această diferență este dată de *importanța* pe care o presupune un anumit drept într-un caz dat în societate ¹⁸, prin raportare la acea noțiune amplă de *interes public*.

Potrivit concepției americane, persoană publică este inclusiv persoana care ajunge în mod involuntar în atenția publicului, denumită persoană cvasi-publică. Noțiunea de interes public este atât de extinsă încât anihilează orice urmă de existență a unui drept la viață privată a persoanelor publice. În SUA o persoană publică nu are secrete; de fapt, ea nu are dreptul de a avea secrete. Asta nu înseamnă că societatea americană nu mai respectă noțiunea de «viață privată», ci respinge mai degrabă ideea unei prese intruzive. Pe de cealaltă parte, în Europa, criteriile relevante pentru găsirea unui echilibru între cele două drepturi concurente par a nu fi doar caracterul informației și statutul individului – subiect al știrii, ci și natura presei implicate. Cu alte cuvinte, se prezumă că presa de scandal urmărește, mai degrabă, să satisfacă anumite curiozități ale cititorilor săi și să facă profituri uriașe, decât să contribuie la dezbaterea de interes general într-o societate democratică; în astfel de cazuri, Curtea Europeană a Drepturilor Omului este mai puțin *protectoare* cu libertatea de exprimare (**Capitolul al II-lea**).

Am constatat că natura informației publicate reprezintă, de fapt, sursa nenumăratelor conflicte dintre libertatea de exprimare și dreptul la viață privată deoarece, adesea, apariția articolelor și a fotografiilor în presă nu este justificată de interesul publicului de a le cunoaște. Ce-i drept, noțiunea de

¹⁸ A se vedea Rezoluția 1165 (1998) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei.

interes public este vag delimitată și, probabil, nesusceptibilă de o definiție precisă. Este notabilă încercarea jurisprudenței de a furniza, prin nenumărate hotărâri, indicii esențiale pentru a putea contura o definiție aptă să prevină și să înlăture intruziunile nejustificate în sfera intimității.

Așadar, publicarea datelor confidențiale ale unei persoane poate da naștere unor tensiuni între exercițiul libertății de exprimare și cel al vieții private. Orice persoană, indiferent de nume, vârstă, sex, naționalitate, etnie, stare civilă, are dreptul său la confidențialitate indiferent că este vorba despre protecția datelor medicale, secretul opiniilor private ori intimitatea locurilor în care își desfășoară viața privată.

Apoi, aparițiile în presă a unor fotografii privind viața intimă a celebrităților și nu numai, pentru simpla curiozitate a unui anumit public, sunt de natură să contribuie la ample dezbateri privind protecția acordată dreptului la imagine, fie ca drept autonom, fie ca element al vieții private. De regulă, se consideră că astfel de fotografii, realizate într-un climat de hărțuire continuă, conduc, mai degrabă, la un sentiment puternic de intruziune în viața privată. De cele mai multe ori, fotografiile în discuție nu contribuie la dezbateri de interes general, ci sunt publicate doar în scopul satisfacerii curiozității unui public amator de „senzațional”. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a specificat că statul semnatar trebuie să garanteze oricărei persoane, chiar dacă aceasta este persoană publică, „o speranță legitimă” în ceea ce privește protecția și respectarea vieții sale private, împotriva practicilor presei de senzație¹⁹.

¹⁹ A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *Schussel c/ Austriei*, 21 februarie 2002.

Uneori, *viața privată* poate să cuprindă aspecte dintre cele mai diverse ale existenței individului, întrucât, așa cum Curtea a afirmat în mod constant, noțiunea de „viață privată” nu se pretează la o definiție exhaustivă. Astfel, a fost considerată ingerință abuzivă în dreptul la viață privată și publicarea informațiilor privind comportamentul sexual, viața sentimentală, religia, starea materială a unei persoane etc.

Necesitatea asigurării unui echilibru între cele două drepturi ce fac obiectul acestui studiu a condus la reglementarea unor situații de excepție în care este permisă aducerea unor atingeri dreptului la viață privată. Premisele unor astfel de limitări se regăsesc atât la nivel național, cât și internațional.

Titlul II promite soluții în vederea găsirii unui echilibru între exercițiul dreptului la viață privată și cel al libertății de exprimare, identificate în urma unui amplu examen jurisprudențial privind modul în care instanțele din Europa și SUA aplică tehnica controlului de proporționalitate.

Controlul de proporționalitate este unul dintre instrumentele de interpretare ce dă o soluție de durată normelor care se cer a fi aplicate simultan. Proporționalitatea, exprimând ideea de echilibru, exactitate și ponderare, face trimitere la conceptul de stat de drept. Din acest motiv, în majoritatea sistemelor juridice, jurisprudența, dar și doctrina leagă noțiunea de proporționalitate de statul de drept²⁰, fără a preciza dacă proporționalitatea este rezultatul sau condiția statului de drept.

Putem distinge două sisteme majore de control de proporționalitate la nivel internațional. Primul sistem a fost propus de instanța constituțională din Germania și urmat de mai multe țări europene, iar cel de-al doilea aplică regula

²⁰ Manitakis A., *Etat de droit et contrôle juridictionnel de constitutionnalité*, Vol.I, Sakkoulas, Atena-Thesalonica, 1994, p. 204-209, conform căruia principiul proporționalității este o prelungire a statului de drept.

balancing-ului și este alternativa țărilor cu sistem common law. Acesta din urmă a fost adoptat și de Statele Unite, care astfel s-a apropiat mai mult de abordarea europeană. Cu toate acestea, se remarcă tendința americană de a favoriza constant libertatea de exprimare, ridicând-o uneori la rang de drept suprem în stat.

Controlul de proporționalitate efectuat de instanța constituțională din România este, de cele mai multe ori, formal. Art.53 prevede cadrul legal în care poate opera restrângerea unui drept, scopul acestei reglementări fiind „maximizarea protecției persoanei, prin încadrarea juridică strictă a acțiunii statului, ceea ce înseamnă că enumerarea motivelor care pot sta la baza restrângerilor trebuie interpretate ca un cadru restrictiv, ca producând constrângerea maximală pentru autoritățile statului”²¹. Totuși, Curtea Constituțională refuză să facă o aplicare concretă acestui control, ceea ce determină lezarea în mod repetat a drepturilor vizate. „Drepturile și libertățile pe care legiuitorul le apără prin restrângerea exercițiului altor drepturi trebuie să fie expres și cert determinate”²² (**Capitolul I**).

Prin efectuarea controlului de proporționalitate, instanțele naționale și internaționale au ajuns la concluzia preeminenței unui drept sau altul pe baza mai multor criterii. Contribuția Curții Europene a Drepturilor Omului este semnificativă și a dat o direcție în acest sens, stabilind unele reguli menite să soluționeze dificultățile de găsire a unui echilibru între cele două drepturi concurente.

Astfel, printr-o jurisprudență constantă, Curtea a stabilit că limitele criticii admisibile sunt mai largi în privința unui personaj public, decât în

²¹Dănișor D.C., *Justificarea necesității restrângerii exercițiului drepturilor ori libertăților într-o societate liberală*, RRDP, nr.1/2014, p.50.

²² *Idem*, p.51.

privința unui particular. Deși persoanele publice se bucură de protecția acordată prin articolul 10 paragraful al doilea, exigențele de protejare ale reputației sale trebuie puse în balanță cu interesele discutării libere ale unor probleme de interes general. Apoi, în cazurile în care criticile reprezintă o presupusă calomniere trebuie distins între fapte concrete și *judecăți de valoare*.

De asemenea, autoritățile naționale au îndatorirea de a asigura punerea în valoare a exercițiului drepturilor și libertăților prevăzute de Convenția Europeană a Drepturilor Omului; Curtea recunoaște astfel statelor o *anumită marjă de apreciere* în privința legitimității și necesității ingerinței adusă libertății de exprimare sau, după caz, dreptului la viață privată, prin raportare la ansamblul cauzei și la circumstanțele ei particulare.

Fiind în situația de a pune în balanță libertatea de exprimare și dreptul la viață privată, instanțele naționale nu trebuie să stabilească o ierarhie între cele două drepturi, ci să găsească un interes legitim care să justifice opțiunea pentru unul sau altul dintre cele două drepturi concurente într-o anumită situație. Instanța europeană a trasat câteva linii directoare în sensul acesta, precizând clar criteriile relevante pentru asigurarea justului echilibru între libertatea de exprimare - înțelegând prin aceasta și libertatea de informare - și dreptul persoanelor de a le fi respectată viața privată - atât în ceea ce privește aspectele pur private ale acesteia, cât și cele referitoare la reputația și onoarea unei persoane (**Capitolul al II-lea**).

În final, problematica raportului dintre libertatea de exprimare și dreptul la viață privată se rezumă la un singur aspect: nu există o soluție unică pentru toate situațiile, iar restrângerea exercițiului unui drept în favoarea celuilalt depinde de circumstanțele speței. Preferința pe care judecătorul o are pentru libertatea presei sau pentru dreptul la viață privată nu poate fi una de ordin

general, ci numai una circumstanțială, care să țină cont de cazul concret dedus judecății. În măsura în care libertatea de exprimare se exercită pentru analiza unui subiect de interes general sau cu privire la activitatea unei persoane publice, această libertate trebuie considerată ca reprezentând principiul în acest raport, iar protecția vieții private constituind excepția. Din contră, dacă motivul exercitării libertății de exprimare nu este unul de interes general, de regulă, viața privată a persoanei trebuie protejată.